

den bergtagna

Fritänkaren

Nr. 122 Advent 2003

Tolfte årgångens första nummer.

Innehåll :

Filmer (" <i>Himalaya</i> " bl.a.)	2
Shakespearedebatten, del 56: <i>Elizabeth Weirs första inlägg</i>	4
Parsifalmysteriet enligt Wolfram von Eschenbach och enligt Wagner	5
Spontini och Cherubini	6
Ahasverus minnen, del 36	7
Kalender, december 2003	8
Bröllopsresan, del 12 : <i>Grekiskt avsked</i>	9
Den absurda krigsresan, del 7 : <i>Bakom kulisserna</i> (Doktor Sandy)	10
Länstolsresan, del 1 : <i>Inledning</i>	11
Lyckliga möten i Ladakh, del 14 : <i>Lilla Italien i Götsang</i>	13
Himalaya uppdaterat	15
Den svenska hemvälkomsthälsningen	19

Fritänkaren är en unik kulturtidskrift som på ett personligt sätt förmedlar filmupplevelser och kunskap i musik och litteratur jämte reseskildringar från främst medelhavsländerna och Himalaya med oförglömliga möten med andra folk, mentaliteter och unika personligheter, samtidigt som den genom utforskningar i politik och religion försöker pejla de stora djupens underströmmar i världen och hålla koll på dem som ett slags spirituellt världsbarometer.

Den beräknas utkomma med cirka 10 nummer årligen.

Den är inte avhängig någon religiös eller politisk förening eller organisation.

Den har inga andra inkomster än sina prenumeranter.

Redaktören står för alla artiklar som ej är signerade.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 - 4 ("*Fritänkaren*", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Redaktionsslut för detta nummer : 4.12.2003

Copyright © C. Lanciai med medarbetare - *Letnany* 136

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adress: <<http://hem.fyristorg.com/aurelio/>>

e-post-adress: <lanciai@hem.utfors.se>

Fritänkaren är även associerad med Göteborgs Skrivarsällskap <<http://hem.passagen.se/gss/>>;

Nexus <www.nexusmagazine-sweden.com/NEXUS/> ;

och Tidskriftsverkstaden i Väst <www.tvv.o.se/index2.html>

Filmer

"Himalaya" är en av de mest fantastiska filmer som gjorts under de senaste tio åren. Den är franskproducerad och franskregisserad av Eric Valli men är helt och hållet filmad i Dolpo i de mest otillgängliga norra delarna av Nepal med enbart lokala skådespelare, och vilka skådespelare! Dessa tibetaner är helt naturliga och övertygande i sina roller, och huvudpersonen, den gamle karavanledaren Tinley, genomför en fullständigt svindlande skådespelarprestation. Det är huvuddraget för hela filmen - svindlande.

Berättelsen är dramatisk nog i all sin enkelhet. En saltkaravan kommer hem till byn i Dolpo med karavanledaren död genom en olyckshändelse, den gamle Tinleys son, och han efterlämnar en vacker änka och deras ende lille son, en högst tolvårig grabb. Vem ska nu leda karavanerna? är den stora frågan, och lämpligast för uppgiften tycks den kraftfulle Karma vara, som dock är otålig och skrupelfri och vill ignorera de gamla omständliga skrockceremonierna för att i stället bara lita till förnuftet. Den gamle Tinley hatar honom och vill leda karavanen själv. Här uppstår den oförsonliga mänskliga spänningen mellan gammalt och nytt, tradition och nytänkande, som blir filmens bärande tema.

Karma startar med sin karavan före den astrologiskt bestämda tiden medan Tinley hämtar sin andre son, en munk, från klostret för att få honom till karavanförare. Men munken kan ingenting om sådant. När Tinley kommer tillbaka med munken är större delen av saltkaravanen redan avtågad. Bara några gamla lojala vänner till Tinley har inväntat honom, men han är fast besluten att hinna upp Karma på vägen.

Tinley är en fullständigt omöjlig människa, gammal och oresonlig, stenhård och hänsynslös som ledare och hopplöst envis - han vägrar lyssna på någon, då han vet att han vet bäst själv, och han segrar. Med risk för allas liv för han sin karavan genom en livsfarlig dal längs med en sjö, där stigen ringlar sig hundratals meter ovanför ytan - och på ett ställe har vägen gett efter. De måste reparera den med stenar, hängande ovanför det hisnande stupet, men sedan klarar de sig över med endast en jaks förlust - och hinner fram till Karmas läger. Denne häpnar. Han är besluten att vila före bestigandet av passet, men Tinley jagar på och anar en snöstorm fastän vädret är klart. Alla följer Tinley, den segerrike veteranen, medan Karma lämnas ensam kvar.

Mycket riktigt, en snöstorm överraskar dem före passet, och Tinley är för gammal för sådana provningar. Han sackar efter, han går tillbaka för att kolla att alla jakar hänger med, men när han gjort detta stupar han i snön. Först när det är för sent inser de andra att han saknas.

Men Karma har omsider kommit i gång och hittar Tinley i snön på vägen och räddar hans liv. Så försonas dessa båda inpiskade tjurskallar till fiender på Tinleys dödsbädd, som åtminstone får dö bland de sina. Han lämnas vid passet åt himmelens fåglar enligt tibetansk sed, medan Karma nu är karavanledaren och tar hand om änkan och sonen som sina egna. Och saltexpeditionen kommer fram, så att den lille pojken till sin häpnad får möta sitt livs första träd....

Filmen är stramt berättad utan onödigheter och nästan dokumentär till sin prägel, vilket bara gör den desto mer realistisk och dramatisk. En sådan film har aldrig gjorts förut.

Det finns en annan Himalayafilm från senare år om bergsbestigare mot K2 som heter "*Vertical Limit*" av Martin Campbell, som liksom alla bergsbestigningsfilmer är mycket lärorik även den. Dess tema är den extrema nödsituationen för bergsklättrare, när en medlem tvingas kapa repet för sig själv för att rädda de andra, när alternativet vore att alla annars skulle förgås. En bror och syster räddas till livet på detta sätt genom att deras fader under en bergsklättringskris kapar repet för sig själv.

Senare deltar denna bror och syster i en expedition mot K2 ledd av en Richard Branson-typ till äventyrare, som bara kan bekosta allt utan att vara medveten om att den kunskap som behövs inte kan köpas för pengar. En veteran i baslägret, underbart spelad av Scott Glenn, som förlorat sin fru på berget, varnar dem, men ledaren struntar i honom.

Naturligtvis går expeditionen åt helvete. De struntar i väderleksvarningar och råkar ut för dåligt väder, varvid halva expeditionen förolyckas och tre personer ramlar ner till botten av en glaciärspricka: ledaren, systemen och en till. De kan räddas, men det är ont om tid, ty man kan inte överleva länge på 7000 meters höjd.

Brodern leder undsättningsexpeditionen tillsammans med veteranen, medan de tre överlevande i glaciärsprickan räknar sekunderna, räknar provianten som hela tiden krymper, och konstaterar i denna dystra nedräkning hur de blir svagare och sjukare hela tiden. De kan omöjligt överleva alla tre, varför ledaren tar livet av den tredje för att förbättra chanserna för systemen och honom själv.

Men undsättningsexpeditionen kommer fram. Återstår det svåraste: att få upp de två ur sprickan. Det ena försöket efter det andra misslyckas. Systemen är dödssjuk, och i upphissandet av henne inträffar den ena krisen efter den andra. Veteranen finner slutligen på råd, och för att åtminstone rädda henne kapar han linan för sig själv och ledaren. Annars hade de ändå omkommit alla tre.

Bror och syster överlever alltså medan alla andra dör, men det är en gastkramande spännande film, där alla mänskliga relationer och värderingar ställs på sin spets medan bara livets väsentligaste värderingar överlever. Så visst är den en lärorik film.

En annan film som ställer allting på sin spets är den nästan helt dokumentära filmatiseringen av brasilianaren Paulo Lins' roman "*Cidade de Deus*" ("Guds stad") om slumförhållanden i Rio de Janeiro, där små barn lär upp sig till gangsters och mördare. Allt är kokainets fel. Filmen är en panoramakarta över hela det västerländska samhällets urartning genom droger och kriminalitet in absurdum, och filmens kanske mest karakteristiska scen är när huvudpersonen skjuter ner sin bästa vän mitt under dennes stora bröllopsfest till dånande ravemusik och flammande nattklubb-belysning. Filmen är outhärdligt våldsam, i synnerhet i beaktande av att det mesta våldet representeras av barn, men sådant var Rio under 70-80-talet - författaren har själv upplevt det och vuxit upp i det, och det lär vara ännu värre idag, så att det bland poliserna lär vara skottpengar på beväpnade barn....

Lika våldsam och lika verklig är den fruktansvärda filmatiseringen av det överlagda mordet på journalisten Veronica Guerin i Irland, som tog itu med att dokumentera och rapportera om knarkhandeln i Dublin. Filmen är som en direkt fortsättning på John Boormans film om den beryktade gangsterlegenden "Generalen", som faktiskt förekommer även i denna film tills han blir mördad. Hans mördare blir även Veronica Guerins mördare, och den skildrar i detalj hur minutiöst noga mordet genomfördes enligt den mest infernaliskska tänkbara genomtänkheter. Veteranen Joel Schumachers film är en hyllning till alla journalister som vågar ställa upp för sanningen. Hundratals journalister världen över mördas årligen för att de vågar avslöja och belysa skurkar och skurkverksamheter inom politik eller kriminalitet eller båda tillsammans, vilket de vanligen är. Vid ett tillfälle frågar hennes man Veronica: "Varför gör du det?" De vet ju båda att hon riskerar både sitt eget och familjens liv genom att inte ge upp sitt snokande i den undre världen. Hon svarar: "Jag bara måste." Hon såg inget val. Sanningen måste fram, och någon måste föra den fram, - och efter mordet på henne kom den fram. Det upprörde hela Irland så oerhört, att alla skurkarna blev avslöjade och åkte fast. Till och med lagstiftningen ändrades som resultat av hennes insatser. Hon spelas i filmen av Kate Blanchett, kanske den enda skådespelerska som hade kunnat vara rätt för den rollen.

Från det ena våldet till det värre - när Ridley Scotts mammutfilm "*Gladiator*" hade premiär för några år sedan vägrade vi resolut att gå och se den, då det var uppenbart att den skulle domineras av outhärdliga gladiatorspelsfrosserier i det renaste brutalaste våldet. Så var också fallet, när vi nu slutligen såg den. Emellertid är det en mycket bra film. Det är en tänkvärd historia genomförd av ypperliga skådespelarprestationer, manuset är komponerat med eftertanke och intelligens, och det hela bärs ytterligare fram mot suveräna höjder av en fantastisk filmmusik. Huvudrollen spelad av Russell Crowe är en romersk general under Marcus Aurelius och helt betrodd av denne. Han anförtror det romerska imperiet i denne helt okorrumpade generals händer i avsikt att återställa den romerska republiken på längre sikt (precis som Claudius), men kejsarens son Commodus kommer dessa planer på skam, mördar fadern och tar makten. Generalen röjs ur vägen men överlever och får chansen till en ny karriär - som gladiator.

Dramat är nästan Shakespeareskt i sin uppläggning och sin mycket moraliska arkitektur. Dialogen är stundtals hisnande, och man får se många gamla skådespelare passera revy mera till sin fördel än någonsin - Richard Harris som Marcus Aurelius, Oliver Reed som gladiatorimpresarion, Derek Jacobi som senatorernas

ledare och den gamle David Hemmings som kejsarlig konferencier. När gladiatorspelen inleds på allvar i Colosseum vill man bara spy åt de olidliga brutalitetsfasornas yttersta orättvisor, men storn besegrar eländet, och Russell Crowe stupar som en Hamlet på sin post för rättvisans och demokratins sak och segrar. Historien är naturligtvis uppbyggd, men det är en mycket god dikt.

Shakespearedebatten, del 56: Elizabeth Weirs första inlägg.

"Fyra skäl talar för att du och Mendenhall har fel.

Den berömda Stratfordprofessorn Dr. Edwin Abbott, som tydligen lutade åt Bacon någon tid, (han skrev förord till Bacons "Promus" och följde upp det med en nedlåtande biografi där han i Macauleys stil blandade beundrande lovprisningar med nedgörande kritik) skrev dock mycket sakkunnigt om Bacons stil:

"Bacons stil varierade lika mycket som hans handstil; men den influerades mera av ämnet än av ungdom eller ålderdom. Få män har uppvisat en liknande flexibilitet i anpassandet av sin stil efter den minsta nyans i ämnet och syftet. Hans stil berodde helt på om han vände sig till en konung, en aristokrat eller en filosof eller en vän; vare sig han komponerade ett regeringspapper, pläderade i en regeringsrätt, hävdade ett privilegium, prisade Sanningen, diskuterade studier, förmanade en domare, skickade en nyårspresent eller blåste salut för att bana väg för människans herravälde över Naturen. I sina tidiga valspråk, som skrevs under hans samröre med Essex, använder han sig av en rik blomstrande stil med poetisk rytm; men han föredrar retoriska frågor i den senare mer komplicerade perioden [i detta samröre]... Essayerna, både de tidiga och senare, överflödar av kärnfulla metaforer såsom naturliga illustrationer..." *Dr. Abbott.*

Det finns två skäl till varför Bacons stil i hans erkända verk inte är användbar för ordlängdsanalyser:

Bacon skisserade sina arbeten på latin, (han tänkte på latin sedan barndomen,) vilka skisser sedan översattes av hans sekreterare (Jonson var en av dem) till engelska eller till italienska av John Florio.

En annan komplikation är att Bacons latinska verk - och de flesta av Bacons verk förelåg oöversatta vid hans bortgång - översattes under 15-, 16-, 17-, 18- och 1900-talet av många lärda med mycket varierande kunnighet i det engelska folkspråket som det talades under deras tid.

Bacon förlitade sig senare på sekreterare, ibland två eller fler på en gång som tog diktamen samtidigt. Bacon uppfann en stenografisk metod som hans sekreterare måste lära sig (Jag antar att Bacons syn deklinerade efter att han nått medelåldern) varmed de nedtecknade Bacons ord för att sedan transkribera dem till latin eller engelska.

Någonstans under denna process skiftade Bacons stil.

1996 utförde två datorexpertter vid Utahs universitet analyser av Bacons erkända arbeten och drog den slutsatsen att Bacon inte skrev sina egna arbeten. De sade att de "naturligtvis visste att Bacon måste ha skrivit sina egna arbeten" men att kanske Thomas Hobbes skrev en del av Bacons ord. (Hobbes and Bacon var inte överens om något, så jag tvivlar på det.)

Vad dessa genier underlät att göra var att ta hänsyn till excentriciteterna i Bacons texter."

Vad Elizabeth försöker säga är väl att skönlitterära texter helt enkelt inte går att analyseras med hjälp av datorer, lika litet som en dator kan fås till att vissla efter en vacker flicka. Därmed är alla försök till datoranalyser av problemet Shakespeare dömda att misslyckas.

Parsifalmysteriet enligt Wolfram von Eschenbach och enligt Wagner

Under medeltiden förekom en säregen litterär genre som kallades "Mysteriespel", som vanligen var dramatiseringar av innehåll ur Nya Testamentet; men det förekom också en annan sorts mysteriespel, som till exempel "Spelet om Envar", en mystisk fabel i symbolistisk form som aldrig har upphört att fascinera; och det förekom många liknande i samma genre. Men det kanske yppersta av dem alla var den obegripliga riddardikten om Parsifal i den version som diktades av den lika mystiske och okände trubaduren Wolfram von Eschenbach, om vilken ingenting är känt.

Hans mystiska dikt i anslutning till mytbildningen kring riddarna av det runda bordet och kung Arthur är en hel roman med Sir Percival och Sir Gawain som huvudpersoner. Han säger sig bygga på tidigare dikter om samma sak, men dessa 'tidigare dikter' har aldrig kunnat påträffas. Man anser att Wolfram von Eschenbachs version av sagan om Parsifal i princip måste vara helt och hållet hans egen komposition. I den mån han byggde på andra källor måste dessa ha varit av ett helt annat slag än enbart litterära.

Den heliga Graal är nämligen enligt Eschenbach inte alls någon kalk och har ingenting med kristendomen att göra, utan det är oidentifierbart ämne som närmast liknar de beskrivningar vi har av 'De Vises Sten'. Graaltemat i Eschenbachs riddardikt är därmed dess centrala mysterium som aldrig har kunnat utrönas. Graalen har mystiska krafter, den ger liv och upprätthåller liv, den är ett livselixir vars blotta åsyn ger döende nytt liv och hopp. Graalriddarna är förvaltarna av detta ämne, detta mysterium, och ej heller de har något med kristendomen att göra.

Ledaren för dessa är den döende Amfortas, som sårats i sina vitalaste kroppsdelar och därmed dömts till ett evigt outhärdligt lidande och döende, men Graalen håller honom ändå vid liv, och han har fått det löftet från något orakel att han skall botas från sitt lidande när en helt ren yngling kommer och frågar honom vad det egentligen är frågan om. Denne är Parsifal, som in finner sig, men som uraktlåter att ställa några frågor - han har undervisats av Gurnemanz till att inte ställa dumma frågor i onödan. Detta är fatalt i Graalsammanhang, och för sent inser han att han missat sitt livs chans. Men det kan gottgöras, och det gottgörs även i slutet efter många om och men.

En nyckelroll i denna förbryllande roman spelas av Kundry, som är en häxa men inte alls ond som sådan. Snarare är hon ett samvete, och det är hon som påtalar Parsifals brott: han har inte visat någon medkänsla. Han har gjort sig skyldig till det grövsta av alla mänskliga brott: brist på empati. Därför är han och Graalriddarna genom hans mänskliga tillkortakommande förlorade. Detta är en ytterst viktig bihandling i dramat som Wagner helt har missat.

Wagner har gjort om hela berättelsen. Här är Graal den kristna kalken, och Kundry är en ond häxa som bara representerar sinnlighet och förförelse och inget annat: hela andra akten ägnas åt hennes löjligen förförelsekonster. Av ett enastående rikt och fascinerande mysteriespel har Wagner gjort en barnslig saga utan någon egentlig mening utom som ren underhållning. Till och med Långfredagsundret har han helt gjort om och givit en annan tolkning. Den enda behållningen med Wagners verk är egentligen därför bara de storslagna Graalscenerna med den mycket högtidliga och vackra musiken. Även Amfortas har Wagner givit samma gripande gestaltning som Eschenbach, men för övrigt saknar man allt det i Wagners version som förlämnar Wolfram von Eschenbachs version ett så odödligt värde av högstämd mystik och fascinerande gåtfullhet. Denna dikt kan läsas hur många gånger som helst utan att man någonsin upphör att finna nya trådar och upptäckter i den värda att forska och spekulera vidare i, medan Wagners version i sin diktförm är enfaldig från början. Som väl är finns mysteriet i sin ursprungliga form alltid kvar i sin litterära urkund hos Wolfram von Eschenbach.

Spontini och Cherubini

Båda var framstående windböjtlar men på olika sätt, då den ena fick stryk och den andra klarade sig. Båda var framstående operakompositörer och ledande på sin tid i Paris med ett tjugotal gedigna operor vardera på sitt samvete, men båda sålde sina själar till djävulen och kom sig fram på det sättet. Djävulen i fråga var till en början Napoleon. Det var i rent propagandasyfte som Napoleon anlätade Spontini till att komponera operan "Hernan Cortez" om den spanske kondottiärens erövring och förstörelse av indianernas Mexico för att därmed rättfärdiga Napoleons förödande fälttåg mot Spanien, som faktiskt blev Napoleons första motgång och nederlag - värre skulle följa. Även Cherubini var en stor fjäskare för de styrande terroristerna i Frankrike, och när Ludvig XVI avrättades offentligt var florentinaren Luigi Cherubini den som hyllade saken med en smäktande kantat. Något sådant skulle Beethoven aldrig ha gjort.

Båda fann sig i trångmål när Napoleon omsider föll. Spontini tappade fattningen totalt och gick under jorden, medan Cherubini hade ett omfattande nervsammanbrott med åtföljande depression av varaktig längd. Han var dock den förste att hämta sig och befann sig i London och hade lyckats komma på god fot med både prussiske kungen och Londons etablissemang, när Napoleon plötsligt gjorde come-back. Till all lycka för Cherubini och Spontini så varade dock denna inte särskilt länge.

Båda fick betydande befattningar i Paris musikliv inför den nya regimen under Ludvig XVIII, som båda hyllade entusiastiskt i smäktande kantater. Spontini hade dock lärt sig något om fransmännens politiska nyckfullhet och föredrog att lämna Paris för att söka bättre trygghet i Berlin. Han bedrog sig fatalt. Han kom till att börja med upp sig rejält och inhöstade en del avgörande framgångar, men berlinarna tyckte inte om italienare. "Vad gör en italienare här, när vi har tyska operakompositörer, som komponerar mycket bättre på tyska?" hördes det röster som sade, framför allt i lägret bland Weberanhängare, av vilka den tongivande var Wagner. Även Meyerbeer uppträdde mot Spontini och lyckades omsider manövrera ut honom fullständigt. Den gamle operamästaren Gaspare Spontini med 23 operor bakom sig, främst den mästertliga klassiska "Vestalen", drog sig tillbaka i bitterhet för resten av sitt liv och åkte hem till Italien. Allt hans krypande för Napoleon och prussiska kungligheter hade för hans del bara slutat med förödmjukelser.

Luigi Cherubini stannade dock i Paris och lyckades befästa sin ställning som stadens ledande kompositör genom att flitigt ombesörja Pariskonservatoriets välfärd och utveckling och göra detta till Europas ledande. Detta är kanske Cherubinins mest bestående insats som musiker. Hans 29 operor har för länge sedan fallit ur de flesta repertoarer medan dock hans ganska voluminösa sakrala musik har stått sig bättre, främst hans båda requiem, det andra i d-moll för orkester och manskör. Dock ansåg Beethoven Cherubini vara sin tids ledande kompositör, och ännu Brahms framhöll, att hans opera "Medée" var den främsta av alla operor. Vem har hört den idag?

Hans sista opera hette "Ali Baba" och var ett monstruöst verk på fyra akter, hans mest omfattande någonsin. Det såg elva föreställningar och lades sedan ner. Cherubini bevisade själv en av dem men gick mitt i när han insåg att den knappast skulle visa sig hållbar i längden.

Dock vore det synd att låta dessa båda gamla italienska mästare sjunka ner i total glömska. Hur utslätad, odramatisk och pedantisk deras musik än kan förefalla, så låter den ändå bra, vilket är mer än vad man kan säga om 999 promille av dagens musik under ledning av sådana som Stockhausen och rockmusikerna. Lisan i den gamla hederliga harmoniska och genomkomponerade musiken finns kvar och kan alltid utgöra något av en tröst i sin kontrast mot vår tids förskräckliga jämmerdalsöväsens, som dess utövare vågar kalla musik.

Som jag tidigare har sagt, så civiliserades England från Irland av gamla kelter, och den civiliseringsprocessen pågår ännu idag. Bernard Shaw, Oscar Wilde, Walter Scott, Stevenson, Boswell, de flesta av de universella personligheterna i Englands kulturhistoria hade sina rötter i Irland eller åtminstone på keltiskt håll. Men de två irländare som gjorde det starkaste intrycket på mig och som jag aldrig vill glömma var två äventyrare av gigantiska mått, och båda slutade illa. Den förstes öde kom jag att direkt bära skulden till, då jag en gång sade för mycket. Det gick till så här.

Det var under de osäkra åren strax före det första världskriget. Spiritismen var mycket på modet, och jag satt en gång i London på en middag då spiritismen kom på tal och ledde till en både vidlyftig och upprörd diskussion. Det var framför allt en liten rund ilsken herre med Wilhelm II-mustascher som gick hårt åt allt vad spiritism hette medan ingen försvarade den och de enda invändningar som riktades mot attackerna kom från en sympatisk längre man med anspråkslösare mustascher som tydligen alla kände utom jag.

"Men," sade han, "bästa Sir Aubrey, man kan inte bara hänsynslöst förkasta allt vad spiritism heter utan att först ha provat dess teser vetenskapligt. Har ni gjort det?"

"Nej, och jag tänker aldrig göra det heller, och ni är en åsna som tar sådan humbug i försvar."

"Jag försvarar inte alls spiritismen. Jag är fullkomligt neutral och tiger i saken väl medveten om att jag vet för litet om den och därför inte kan ta ställning vare sig för eller emot den."

"Vi lever i en ny tid nu. Vidskepelse tillhörde 1700-talet. Allt vad Gud och själ och ande och övernaturligt heter är som väl är numera fullkomligt överbevisat om att vara ingenting annat än irrationell inbillning, farlig vidskepelse och dåraktig humbug."

"Finns det ingen här i sällskapet som vågar komma till själens och Guds försvar?" frågade den tolerantare gentlemannen middagssällskapet. Jag blev tvungen att ingripa.

"Det finns fler saker på himmel och jord än vad som får plats i någon vetenskap," yttrade jag.

"Det tvivlar jag högtidligt på," sade Sir Aubrey utmanande. "Bevisa det."

"Jag känner en människa som inte kan dö."

"Sådana djur finns inte," fnyste Sir Aubrey.

"Jag är en sådan." Jag kunde inte låta bli att reta sällskapet.

"Jaså, ni är en sådan där flygande holländare?" sade Sir Aubrey långsamt. "Vilket sinnessjukhus kommer ni närmast ifrån?"

"Ni lider av hybris, Sir Aubrey," vågade jag säga, "och ingenting är farligare för hela mänskligheten än en enda människa som lider av hybris, ty ingenting är smittosammare."

"Ta och spärra in den där galningen, någon," sade Sir Aubrey och pekade menande på mig.

"Ta er i akt, Sir Aubrey. Innan dygnet är till ända har ni dött i en hjärtattack."

Han blev genast röd som en kräfta av ilska.

"Vad understår ni er att säga!"

"Och inom några få år skall hela världen brinna i ett förintande världskrig, som alla skall försöka avstyra utan att lyckas. 'Titanic' skall aldrig nå över Atlanten!"

Jag hade gått för långt. Stormen bröt ut. Alla reste sig. Jag hade fått min sista syl i vädret. Innan allmänt slagsmål bröt ut lyckades jag smyga mig ut på gatan, men efter några kvarter upptäckte jag att jag var förföljd. Förgäves försökte jag skaka av mig min skuggare, och när jag märkte att han var ensam började jag undra vad det var för en. Jag gömde mig på ett lämpligt ställe runt ett hörn, och när mannen gick förbi såg jag att det var den länge mannen med de snällare mustascherna. Jag gick honom till mötes.

"Söker ni mig?" frågade jag.

"Ja. Angenämt." Han skakade hand. "Vad heter ni?"

"Vad heter ni själv?"

"Sir Conan Doyle, till er tjänst."

Jag blev flat. Jag hade befunnit mig i sällskap med självaste doktor Watson hela kvällen, och när jag närmare beskådade denne godmodige man såg jag alltför tydligt att just så och icke på något annat sätt måste ju doktor Watson se ut. "Doktor Watson," mumlade jag frånvarande, varpå han genast frågade:

"Heter ni Watson?" Jag bara stirrade dumt på honom. "Och är ni läkare också?"

"Nej, jag är den så kallade Ahasverus," sade jag äntligen. Jag kunde inte ljuga för honom. Och jag såg genast på honom att han genast trodde mig.

"Kom med mig hem," sade han, och vi hade en trevlig natt tillsammans, under vilken jag med mina talrika erfarenheter från ett långt liv verkligen lyckades övertyga honom om att jag var den jag var och ingen annan, men ändå återstod det ett litet tvivel, när det strax efter midnatt kom ett bud till honom som meddelade honom att hans antagonist Sir Aubrey plötsligt hade avlidit i en hjärtattack efter att i alltför många timmar ha varit på mycket dåligt humör.

"Det var det jag väntade på," sade min vän Conan med en mycket allvarlig. "Nu måste jag tro er fastän jag inte vill det. Innan jag lämnade klubben bad jag dem att omedelbart skicka mig bud om någonting skulle hända Sir Aubrey. Jag är inte den som försummar något tillfälle till att kontrollera allt övernaturligt. Den här gången är jag fullkomligt ställd. Ni skulle ha kunnat hitta på era berättelser, men ni skulle aldrig ha kunnat ge Sir Aubrey den hjärtattack som ni spådde åt honom.

Sir Aubrey var på mycket dåligt humör för att han kände sin trygga tillvaro rubbad av era utfall. Ju längre mot midnatt det led, desto större blev hans spänning, och desto mer upprörd blev han, tills hans hjärta inte höll mot påfrestningen längre. Han dog knall och fall i en plötslig katastrofal hjärnblödning. Och det var inte ert fel utan hans eget, som hela livet igenom rökte alltför mycket cigarrer och drack alltför mycket whisky och dessutom var ett kroniskt matvrak, vilket ni själv såg.

Men även mina cirklar är rubbade. Ert fall har givit min vetenskapliga livsåskådning den slutgiltiga dödsstöten. Jag kommer aldrig mer att kunna tro på vad jag själv skriver."

Och som alla vet blev han från den dagen en övertygad spiritist, och han trodde aldrig mer på någon form av materialistisk vetenskap. Men det räckte inte med det, utan han tog sig även det före att försöka överbevisa hela världen om att han hade rätt och att den hade fel, precis som Leo Tolstoj. Sålunda gick han precis som Leo Tolstoj förlorad för litteraturen, vilket var bra synd, ty jag tyckte bättre om hans böcker om Sherlock Holmes, brigadgeneralen Gerard och doktor Challenger än om någon som hörde det fanatiska tjugonde seklet till.

Dock fanns det ett undantag, och han var också irländare. Men innan jag berättar om honom måste jag säga något om en av de få yrkesastrologer på senare tid som lyckades vinna min aktning. Han levde i San Francisco och hette doktor Chaney, ett lika irländskt namn som Kennedy, Ford, Smith, Goldsmith, Joyce och Griffith. Dock fick hans son inte ärva samma irländska namn, och det är den historien jag måste berätta om.

(Historien om Jack London kommer i nästa nummer.)

Kalender, december 2003.

- 2 Kapten Bengt Cremonese 60 år - vi gratulerar.
- 3 Maria Callas 80 år.
- 7 Professor Noam Chomsky 75 år - "världens torraste och klokaste professor".
- 8 25-årsminnet av Golda Meir.
- 9 Kirk Douglas 85 år.
- 11 Alexander Solsjenitsyn 85 år.
- 12 Kenyas självständighet 40 år.
- 14 *Nostradamus (Michel de Nostradame) fyller 500 år.*
- 17 100 år sedan bröderna Wright första gången flög i luften.
- 18 Keith Richards 60 år.
- 31 Ben Kingsley 60 år, känd som *Gandhi* i filmen med samma namn.
John Denver 60 år (egentligen Henry John Deutchendorf Jr).

Bröllopsresan, del 12 : Grekiskt avsked.

Natten tog oss alla med överraskning, då det plötsligt regnade. Morgonen var bitande kall, och staden låg öde och tom, som om alla bedövats av den även i Grekland tydligen annalkande vintern.

Mina undersökningar av järnvägslinjen ledde till det resultatet, att jag fann järnvägsstationen stängd. Några arbetare där förklarade att den kanske skulle öppna om en månad eller så. Längre fram såg jag att de höll på att lägga ny räls. Denna unika smalspåriga järnväg till Olympia kommer utan tvekan att fungera igen nästa år.

Själva det urgamla Olympia med dess för 2500 år sedan världsberömda Zeustempel med ett av världens sju underverk inuti, Fidias fantastiska Zeusstaty i gigantiska proportioner draperad i guld, erbjöd en beklämmande anblick. Redan för 5000 år sedan började kulturen här, under den mykenska tiden 1600-1100 f.Kr. var Olympia redan ett blomstrande samhälle, och under 800-700-talet växte det fram som ett ledande centrum för den grekisk-mytologiska kulturen. Här började de första olympiaderna firas för omkring 2800 år sedan då den grekiska tideräkningen inleddes och de olympiska spelen startade. Grekerna räknade tiden i olympiader, alltså i fyra-års-perioder med start 776 f.Kr, alltså före Roms grundläggning. Jämsides med kultcentret i Delfi med Apollons orakel framstod sedan Olympia som huvudorten för de antika grekiska mysterierna. Denna blomstring kulminerade under den klassiska tiden från 500-talet till 300-talet före Kristus.

Den långa nedgången under militärdiktaturerna och den romerska kejsartiden nådde sin botten år 393, när kejsar Theodosius den Store i kristendomens namn stängde hela Olympia och förbjöd all vidare aktivitet där. Trettio år senare på en annan kristen kejsarnidings order förstördes allt som kunde förstöras. En jordbävning gjorde resten två hundra år senare. Sedan dess ligger allt i ruiner nästan konsekvent utjämnade med marken. Inte en pelare av Zeustemplet står kvar, och av det mindre Heratemplet reser sig ej mer än ett par tre stycken ynkliga rester. Olympia idag ger samma nedslående intryck som en mycket gedigen begravningsplats, där alla gravar är så gamla och försummade att ingen längre kan identifieras. Endast spökerna finns kvar, och luften omkring Olympia vibrerar av gamla storslagna minnen, av Antikens underbaraste sportkultur, av en intensiv internationalism - Olympia var världens navel nummer två efter Delfi - och av minnet av den grekiska bildhuggarkonstens viktigaste vagg. Här arbetade både Praxiteles och Fidias, Antikens två största bildhuggare, och Zeustempels utsmyckning var den arkaiska grekiska konstens höjdpunkt.

Och Olympiakulturen lever trots allt ännu idag. Här tänds fortfarande den olympiska elden vart fjärde år. Gudarna är borta, statyerna finns bristfälligt bevarade som ihopplåstrade fragment på museerna, men minnena är desto mer levande fortfarande 2500 år efter deras storhetstid.

Det plötsligt försämrade vädret och den nästan andaktsfulla stämningen i Olympia bidrog till mitt beslut att låta detta bli mitt avsked till Grekland för den här gången. Som alltid var det ett beklagligt avsked, och på tåget tillbaka till Patras (samma utomordentligt pittoreska Vilda Västern-tåg jag kommit med igår) funderade jag allvarligt på att återvända till Athen.

I Patras regnade det. Det var första gången under mina nitton besök i Patras (under 13 år) som det regnade.

Till det allmänna intrycket av beklämning i Patras kom skarorna av arbetslösa albanska dagdrivare, hållögda och hjälplösa, som bara sitter eller står längs hamnväggarna i drivor och skockar, en ständig påminnelse om det fattigaste landet i Europa, omedelbart norr om Grekland, Europas enda muslimska land utan något större hopp om att någonsin få tillhöra den europeiska gemenskapen. Om Rumänien och Bulgarien har tio år kvar står Turkiet i kön efter kanske ytterligare fem år, därefter kan Kroatien och Makedonien börja köa, sedan kanske Serbien och Montenegro kan inleda förhandlingar, medan då Albanien fortfarande hopplöst kommer att stå utanför. Det stod att läsa i alla dessa albanska arbetslösa och medellösa flyktingars ögon längs hamngatornas väggar i Patras, i bristfälligt skydd mot regnet.

Att bege sig norrut och hälsa på mitt gamla värdpar i vandrarhemmet och dricka en kopp kaffe med dem var uteslutet: man skulle bara bli genomsur på vägen. Nöjet där var att sitta och njuta i trädgården, vilket nu

inte var något nöje. Därigenom skulle jag ej heller denna gång få nöjet att få återse Charlie och prata skit med honom om EU.

Även andra vemodiga minnen infann sig. Tydligast var minnet av Willy, holländaren som alltid tagit emot mig med öppna armar på Argo Hostel och som alltid var full. Ofta när jag kommit hade han stått och raglat bakom receptionsdisken med något vilt i ögonen. Då hade han mått som bäst. Han försvann i EU-oredan, när livet plötsligt blev lika dyrt i Grekland som i Tyskland, när Argo chockhöjde priserna och installerade telefon på varje rum vilket ingen gäst hade bett om, varpå hela det pittoreska klientelet försvann från Argo - och Willy reste hem till Holland för gott.

Novemberruskvädret härjade i Patras, och med nöd kunde man bärga sitt bagage och sig själv in i färjan. Jag hade valt Ancona-färjan, ty med sådant väder i Patras var vädret ännu instabilare i Italien. Jag hade sett Sicilien molntäckt på en aktuell väderlekskarta, så någon sol var troligen inte mer att hoppas på under denna resa.

Likväl var detta den första regndagen. Hela resan hittills - tretton dagar - hade varit rena sommarsemestern med temperaturer konstant över 20 grader. Idag när det dåliga vädret nådde ner till Patras var det den 4 november.

(forts. i nästa nummer.)

Den absurda krigsresan, del 7: Bakom kulisserna: Doktor Sandy kommenterar kriget i Athen.

"Berätta mera om din önskade humanitära revolution, doktor."

"Det är troligen bara önsketänkande, men just en situation som denna, med Irak angripet av en förkrossande övermakt, som bara skördar civila offer varje dag, skulle i längden kunna leda fram till en önskvärd förändring i framför allt Amerika. Jag kan inte se Amerikas Förenta Stater som något annat än som världens farligaste krutdurk. Nästan varje medborgare är beväpnad till tänderna, och kriminaliteten där är den högsta och mest våldsamma i världen. Som jämförelse är kriminaliteten i Canada bara ungefär en promille av USA:s. Dess överväldigande atombombsarsenal gör landet till världens farligaste bomb, som måste desarmeras, om mänskligheten skall ha någon framtid. Dess nuvarande regim är absurd, med en president som helt låter sig ledas av oljeindustrin och dess kortsiktiga intressen med global miljöförstöring och växthuseffekt som huvudsakliga produkter, och som slösar bort landets ekonomi på krig och helt verklighetsfrämmande försvarsprojekt i rymden. Presidenten är världens största säkerhetsrisk och måste desarmeras. Hela den nuvarande amerikanska regeringen verkar huvudsakligen lida av brist på kontakt med verkligheten och brist på proportioner och perspektiv. De är desorienterade efter elfte september och vet varken vad de gör eller vad de skall göra. Därför sköt de ihjäl tretton kvinnor och barn i en buss i Irak igår av ren panik. Sådant kommer att gå till historien, liksom buddhistmunkarna i Vietnam som frivilligt brände sig till döds i protest mot amerikanernas krig. Jag ser Bush junior som en hjälplös dåre av samma sort som Richard Nixon. Det bästa som detta krig kan leda till vore hans avgång och en total reorientering inom även de brittiska ledarkretsarna. De kan inte stänga ögonen för världssopinionen. Frankrike hade dess värre rätt och grundade sin politik och sitt veto i FN:s säkerhetsråd på en väl dokumenterad världssopinions demokratiska majoritet. Den största faran med Amerika idag är att dess demokrati är i fara."

"På vilket sätt?"

"I Amerika har demokratin alltid vacklat. Den var aldrig helt demokratisk. Redan George Washington hade aldrig nått sin absoluta politiska toppställning om han inte varit Amerikas rikaste man."

"Menar du att han köpte Amerikas frihet för pengar?"

"Amerikas självständighet handlade bara om pengar. Det var Amerikas historias bästa affär att amerikanerna tog allt vad engelsmännen ägde i Amerika med våld. Inbördeskriget handlade också bara om pengar. De konfedererade hade aldrig separerat om de inte vetat att upphävandet av slaveriet skulle ruinera dem, vilket det gjorde. Amerikas krig har alltid bara handlat om deras egna pengar - Filippinerna, Cuba, Hawaii, det metodiska utrotningskriget och folkmordet mot indianerna, världskrigen - i andra världskriget var

Amerika totalt ointresserat av att dra i fält mot Hitler då Hitlers främsta sponsorer fanns i Amerika. Om det inte tvingats med i kriget genom anfallet mot Pearl Harbour hade det fortsatt hålla sig utanför och bara tittat på och kammat hem vinsterna.

Men det största hotet mot Amerikas demokrati är inte girigheten utan den etablerade dubbelmoralen, som från och med Hiroshima och Nagasaki blivit monstruös. De mördade 300,000 civila på några minuter under förevändningen att "rädda liv" och "skapa fred", fastän Japan redan bett om fred hos Moskva i veckor, vilket Amerika visste om. De höll på i tio år med att terrorbomba och napalmbomba civila i Vietnam "för att rädda dess demokrati" som var en amerikansk marionettregim i form av en militärdiktatur. Samma dubbelmoral besjälar deras affärer i Grekland 1967, i Chile 1973, i Öst-Timor 1975 och andra diktaturers etablerande på bekostnad av demokratin. Ej heller har USA något intresse av att hjälpa Tibet och att bidra till Kinas fall, den största diktaturen i världen, då USA har ekonomiska intressen i Kina och av dess kommunistiska diktaturs stabilitet. Och vad handlar dagens situation i Irak om? Bara olja. Ryssland, Frankrike och Kina hade uppgörelser med Irak om dess största oljereserver medan USA och Storbritannien var lämnade utanför. Där har du det egentliga motivet. Saddam Hussein är kanske världens värsta skurk, och han måste falla och avlägsnas, ju fortare desto bättre, men den strategi som han iakttar, att hamra in i folket att fienden är ond, att aldrig kompromissa, att ständigt driva sin linje allt hårdare och att fanatiskt predika att "segern är vår", är helt identisk med president Bushs. Även Bushpojken är kompromisslös, kör över alla alternativ, predikar att fienden är ond, hävdar sin egen självretfärdighet och angriper Irak under förevändningen att USA är oskyldigt, bara vill väl, bara vill befria och etablera demokrati och frihet - *bullshit!* Det enda de vill är att etablera en marionettregim i Irak som kan öppna dess oljereserver åt dem. Men risken är att de knappast når detta mål utan att ha skapat miljoner nya potentiella fiender i form av nya terrorister av Osama Bin Ladens kaliber. För varje dag blir fler och fler tusentals muslimer världen över övertygade om att Bin Laden och Al Qaida hade rätt. Den utvecklingen är oöverskådlig, och det är bara den amerikanska dubbelmoralen som ligger bakom den."

(Doktor Sandy fortsätter andra utläggningar i nästa nummer.)

Länstolsresan, del 1 : Inledning.

Avresan bjöd på idealiskt väder, och Vättern hade aldrig varit vackrare från Per Brahes slott på krönet ovanför Gränna mitt mot Visingsö i den mest praktfullt varma höstskrud och den klaraste renaste blåa himmel man kan tänka sig. Men bryskt blev man uppbragt ur alla sina preliminära resenjutningar.

Det gick ingen snabb-buss Göteborg-Stockholm denna dag, varför man i stället fick åka på den konventionella 7-timmarsresan med rastning i Ödeshög. Denna rast skulle ha varit på 10 minuter, men på grund av extra panikbrådskan hos chauffören blev de utlovade tio bara två, varför bussen körde ifrån ett antal passagerare som blev kvar på krogen, i baren, på kaféet eller på toaletten, där undertecknad olyckligtvis hade fastnat. När man kom ut från toaletten inom ramen för de tio minuterna hade bussen åkt och fört med sig hela ens Indien-bagage på fullkomligt okända öden.

Vid disken för klagomål infann sig ett antal strandade passagerare, mest utlänningar, av vilka somliga inte ens kunde svenska och därför inte förstod chaufförens uttryckliga panikbrådskan. Även de hade blivit av med sina bagage. Det blev att stå där vid disken i telefonkö för en massa telefonsamtal till en mängd olika instanser och släktingar för panikmeddelanden och omorganisationer, en gubbe bara på arabiska, en tant med tårar i halsen som var beroende av inte bara sina mediciner på bussen, och då och då förde någon krogpersonalmedlem fram en ny strandad och snopen, bagageberövad och akterseglad medellös passagerare, som förlorat hela fotfästet i tillvaron. Det var bara att vänta i två timmar på nästa buss och hoppas att allt ägarlöst bagage inte skulle förskingras på vägen eller i Stockholm.

Man frågade sig hur den skyldige chauffören resonerat. Anledningen till hans förbluffande manöver var tydligen att tre flickpassagerare ombord skulle till Norrland och med en speciell buss i Stockholm som de inte

fick missa. Så för dessa tre flickors skull såg chauffören till att ett större antal passagerare kvarlämnades i Ödeshög, men den möjligheten hade han kanske tydligen inte tänkt sig i förväg.

Under de två timmarna fick man roa sig med att (utan böcker, skrivdon, penna och glasögon) betrakta den kvardröjande oktobersnön utanför och hur den inte smälte, eller filosofera över diverse koppar kaffe eller ha ännu roligare på toaletten, som man plötsligt hade all tid i världen till att ta det ordentligt lugnt på. *But what a waste of time!*

Den projekterade Indienresan lovade annars allt gott. Oroligheterna hade flammats upp igen i augusti i Nepal efter att maoistgerillan brutit vapenvilan förstärkt av nya vapen från Kina, som officiellt stödde regeringens kamp mot gerillan, allt för att vidga sitt inflytande i Nepal. Eventuellt skulle man kunna komma dit men först efter rekognocering i Darjeeling efter den 10.11. På vägen dit var det framför allt många kontakter att uppdatera. Skulle Dharamsala vara sig likt? Troligen. I Rishikesh hade min unge vän Harishs elpostadress upphört, så jag visste ingenting om den familjen. Skulle mr Shahs hotell Kailas fortfarande existera och fungera? Han skulle i så fall vara 85 år gammal. Och gamla anrika Hotel Alps i Naini Tal - skulle det finnas kvar och ha hållit stilen? Liknande frågor ställde jag mig om Shamrock i Darjeeling, Hotel Northway i Phudong och mitt vattenhål Garuda, det äldsta hotellet i Pelling. Endast Shekhar i Kathmandu hade jag fått kontakt med, som sagt, att det inte var någon fara i Nepal om man bortsåg från allt det oförutsägliga.

Efter två timmars väntan såg man fram emot bussens ankomst som inte kom. Min medolycksbroder från något arabland som bara kunde arabiska, (han var enspråkig,) började allt nervösare gå omkring från fönster till fönster medan tanten med kryckan styltade omkring allt mera ömkligt, men till slut kom bussen om dock försenad. Tillskottet på de tre strandade passagerarna var inte väntat, och chauffören fick problem med överfyllning. Men det löste sig när bussen skulle gå, då en passagerare frivilligt hoppade av, emedan hela hans familj satt kvar inne på krogen och hade börjat äta middag. De struntade i att följa med bussen.

I Stockholm möttes man efter denna bussresa på nio timmar av den överraskningen, att varenda item av ens bagage sorgfälligt hade tagits vara på: glasögonen, boken, mjölkflaskan, bananerna, handskarna, portföljen och ryggsäcken där bak. Araben däremot hade förlorat sin hatt, som antogs ha omhändertagits i Linköping, medan han själv skulle till Södertälje. Jag hade inget annat val än att nödgas lämna honom åt hans öde.

Natten blev kort men intensiv, och man väcktes bryskt nästan för sent, så att man fick kasta i sig en förkortad frukost, ila iväg till tunnelbanan, missa ett tåg, störta från T-centralen till bussterminalen och bege sig i ilfart genom rena vinterlandskapet (23 oktober) till Arlanda. Man hade ännu chansen att vända om, allt bagage var tills vidare intakt, man kunde från Arlanda ta buss tillbaka, hinna med en Göteborgsbuss och inkognito ta sig hem igen: flyktmöjligheten från hela resespektaklet låg öppen, men man valde bort den trots allt. På Arlanda kunde man förnya sina moraliska resurser med whisky och mera kaffe, och därmed var det kört. Hemlängtan tillbaka till arbetet, som man fått en rejäl släng av på Arlandabussen, var därmed effektivt förträngd. I stället hade man framför sig fem veckor av enbart utflykter, utsvävningar och andra utomordentliga utvecklingar från tid och rum och verklighet. Man kunde ju faktiskt antligen bli av med sin sex månader långa tennisarm på kuppen.

I Moskva fick man inte längre lunch som kompensation för lång och trogen väntan. Två andra svenskar satt där från Stockholm och gaggade fullständigt onyktra non-stop. Rubler gällde. Hade man dollar gällde 25 rubler för en dollar på restaurangen och 33 dollar för en rubel i baren. Rysk logik? Ju förr man lämnade Moskva, desto bättre. Sju timmars väntan där var sju timmar för länge.

Stockholmarna skulle till Thailand men var inte säkra på att komma på planet då de var så onyktra. Mitt plan var försenat. *Moscow rules*. Ett plan skulle till Stockholm. Ännu kunde man hoppa av och återvända innan det var för sent.

På flyget fick jag ingen mindre som medpassagerare bredvid mig än självaste Devindra, en dansglad sikh, som omedelbart ville att jag skulle följa med honom till Punjab för att där fira Diwali med honom, som inträffar just i morgon. Jag hade inte kunnat komma lägligare, men jag tackade så mycket och berättade som det var att jag var väntad i Dharamsala just i morgon. Eventuellt kunde jag höra av mig på återvägen efter

Darjeeling och Nepal. Med sitt vilda folkdanslag hade han turnerat till och med i Bulgarien men var professor i kemi i det civila.

Efter middagen på flyget uppstod det en toalettkö. Vi väntade i 25 minuter, och kön blev längre och längre. Då sade jag till en flygvärdinna, att personen som låst in sig aldrig kom ut, varpå personalen bröt sig in på toaletten. Den påfanns vara tom. Antingen hade den senaste besökaren försvunnit bakvägen genom utträdeshållet, eller också hade dörren gått i baklås. Dock förekom det fler teorier.

Vi landade halv fyra på morgonen i Delhi eller vid midnatt svensk tid. Flygresan från Stockholm hade tagit precis 14 timmar, vilket är ganska normalt. Det var 38 timmar sedan jag lämnade Göteborg, och jag hade en dags väntan på en nattbussresa till Dharamsala kvar innan det värsta av resan var över.

På flyget var även en sympatisk engelsk-holländsk familj med två små barn som skulle till Almora. Även de var stamgäster. Vi hoppades kunna möta varandra på nytt där om nio dagar.

På busstationen i Delhi utsattes man för de vanliga öronrensarna, tungskraparna, sandalputsarna och hela repertoaren av indiska charlataner inklusive tiggare utan armar eller ben eller båda på sina kullagerkärror, men mest sov man bara, tills bussen skulle gå. Denna visade sig vara trängre än vanligt, och det var med största svårighet man kunde sticka ner benen och fötterna under stolen framför. Även min medpassagerare bredvid hade svårigheter fastän han var indier. Även chauffören var vildare än vanligt och klarade av trippen Delhi-Dharamsala på bara tolv timmar inklusive raster för middag och téer (tre långa). Bagage ramlade esomoftast ner från hyllorna i hans våldsamma framfart, och vid ett tillfälle flög min medpassagerare helt handlost ut i mittgången.

Redan Devindra hade klagat på den saken i flygmaskinen: "Ju modernare flygplanen blir, desto trängre blir det för passagerarna. Jag kan ju inte ens röra på benen utan att allting kollapsar." Han åsyftade sitt "matbord" fullradat med bräddfyllda juiceglas, whiskyglas, kaffemuggar och annat, som genast skvalpade över så fort grannen framför rörde en fjäder.

Ännu trängre var det som sagt på bussen, som helt anpassad för indiska förhållanden inte ens visade någon dräglighet för indier. Det var lika bra att ta för givet att hela resan, liksom tidigare liknande resor, ofelbart skulle visa sig vara rena länstolsresan.

McLeod Ganj ovanför Dharamsala nåddes halv åtta på morgonen, precis två dygn efter att man kastat loss i Stockholm. Solen var värmande och skön, och ingenting fattades. Det var bara att känna sig hemma i Dharamsala för tionde gången och inleda Himalayafirandet med en grundlig festfrukost för 25 rupier (5 kronor) med en fullödlig ostomelett med mycket te till.

(forts. i nästa nummer.)

Lyckliga möten i Ladakh, del 14: Lilla Italien i Götsang

Den utfärd till grottorna och klostret ovanför Hemis som jag planerat men ej kunnat utföra förra året kunde nu äntligen bli av. När jag satte mig på bussen slogs man av det förunderliga faktum, att majoriteten av passagerarna var turister. Två av dem var ett italienskt par från Siena, så äntligen fick man tala italienska igen. En av de andra var en tysk, som samma dag tänkt bege sig upp till Chenrey på andra sidan, men jag kunde lyckliggöra honom med att berätta att det fanns en direkt buss till Shakti, med vilken man kunde göra både Taktok och Chenrey på samma dag. Att göra Hemis och Chenrey på samma dag var betydligt besvärligare.

Trots de mörka molnen föregående dag var vädret strålande. Mitt svåra val var om jag skulle stanna över natten i Hemis eller inte. Det gick ju i princip bara bussar till Hemis men ingen därifrån. Det fanns inget gästhus, men alla trodde ändå det skulle gå att övernatta.

När jag varit i Hemis för två år sedan hade det rått fullständig uppståndelse genom en filminspelning som just då ägt rum, kanske just till "Samsara". Alla de hundratals munkarna hade sprungit omkring överallt, och även turisterna hade varit ett ansevärt antal. Nu var hela stället, det största klostret i Ladakh, tämligen tomt.

Vägen upp till grottorna och meditationsklostret Götsang var lätt att hitta, och det var bara att knalla uppåt i solhettan mitt på dagen. Tysken och jag satte energiskt i gång, men snart blev han efter och sade: "Vi ses där uppe."

Det är en ansenlig väg upp till Götsang, och det bär uppåt hela tiden. Den sista biten bär det nästan rakt uppåt. Efter en vacker uppåtklättring längs en grönskande dal kunde man så få syn på Götsang högst där uppe som ett örnnäste bland de överhängande klipporna. Dess läge var synnerligen anslående. Det var ett litet kloster högst upp i bergen, och man fick genast "*The Razor's Edge*" av Somerset Maugham för sin inre syn - det var precis den atmosfären.

Men någon hade hunnit dit före mig. Två turister satt på trappan till en av byggnaderna och vilade, och när jag kom fram visade det sig att de talade italienska. Det var både angenämt för mig att få träffa italienare här högt uppe bortom ingenstans och för dem att få besök av en vilt främmande främling som tilltalade dem direkt på italienska. En av dem var från Siena, och jag berättade att två till fanns där nere. Dessa norditalienare på trappan visade sig snart vara fem till antalet, varpå de avslöjade att fem till satt där inne hos munkarna.

Denna italienska grupp på tio personer var rena rama expeditionen. De hade sin egen minibuss som de åkte omkring med från kloster till kloster, och deras anförare, Luciano, var en inbiten tibetolog som hade alla Giuseppe Tuccis böcker och visste vad tantrisk buddhism handlade om. Han var mycket angenäm, och just för att han hade Tucci-greppet lyckades han få munkarna till att låsa upp alla de heligaste rummen för oss. Det heligaste av dem alla var abbotens eget meditationsrum. Det hade pietetsfullt lämnats fullkomligt orört sedan abboten var här senast 1947, då abboten begivit sig till Lhasa och blivit kvarhållen där när kineserna beseglade Tibets öde. Där satt han ännu och väntade på att få komma tillbaka till Ladakh. Götsang och Hemis jämte andra meditationskloster sorterade alltså direkt under Lhasa och hade alltid gjort det. Detta, liksom Norbulinka i Lhasa, Dalai Lamas sommarpalats, så nästan musealt konserverade meditationsrum var något av det mest gripande jag har funnit i Ladakh med dess tidstypiska inredning och dekorationer, med en iögonfallande kinesisk panoramakarta på väggen till höger om fönstret av avancerad stilistisk särart, som naturligtvis ingen av oss kunde förstå oss på, då alla tecknen var kinesiska. Men tysken, som småningom sällade sig till oss, hade en liten videofilmkamera, varmed han upptog varenda teckenkolumn för att troligen senare kunna analysera dem hemma. Detta meditationskloster var rena historiska och arkeologiska skattkammaren.

Munken som öppnade dessa sanktuaria för oss var en ung liten man från Bhutan som var oändligt sympatisk och talade god engelska. Jag frågade honom om han kände till fallet med Nikolaj Notovitj, som för drygt hundra år sedan brutit benet i Ladakh, funnit sig kvarhållen här genom en lång konvalescens och då i Hemis upptäckt "det tibetanska evangeliet" om Jesu verksamhet i Indien och Kashmir, som han sedan utgivit på franska i Europa, men det var allt nytt för munken, som fann historien mycket intressant.

Småningom tog vi oss ner igen till Hemisklostret, där jag fann en mycket angenäm engelsk familj sittande vid sin lunch under campingtältet. Det var en far med två fullvuxna döttrar samt en mycket vacker indiska som talade en utsökt engelska med sin ganska späda men mycket pratsamma dotter. De skulle till Leh och hade plats i sin jeep för mig i bakluckan. Saken var klar. Jag slapp få övernattningsproblem.

Småningom kom alla italienarna ner från Götsang, och jag kunde sammanföra dem med paret från Siena. Då blev det liv i luckan, då nästan alla dessa 12 italienare hörde hemma i Toscana. Det blev som rena tusciska familjesammankomsten, och stämningen kunde inte gärna bli bättre, medan samtidigt engelsmännen konkurrerade vid sitt bord med sin kontrasterande anglosaxiska lågmäldhet. Italienska och engelska dominerade Hemis fullkomligt denna dag.

Italienarna hade gärna haft mig med till Taktok och Chenrey nästa dag, men jag hade ju varit där förut och dessutom förbundit mig att följa med engelsmännen, så vi bad varandra hjärtligt farväl där men förmodade att vi skulle återse i Leh.

Samvaron med engelsmännen blev sedan odelat angenäm hela vägen. På vägen till Leh stannade vi till i Thiksey, så att man kunde återse detta spektakulära kloster, vilket utan engelsmännen inte blivit av. Den stora Buddhastatyn i klostrets norra flygel, fem meter hög, fick jag bekräftat att hade skulpterats av min vän skulptören i Tia, Sonam Tsewang, som också mitt värdfolk i Leh (från Tia) kände mycket väl.

En gammal munk i Thiksey påtalade för oss det bekymmersamma med klimatets och miljöns förändring. Nu var somrarna alldeles för heta, och på vintern kom det nästan ingen snö längre. Även luften hade blivit sämre, vilket var särskilt påtagligt i Leh, men även ute på landet kunde man se att luften inte var lika klar längre. Ofta var den mättad med dis, vilket den aldrig hade brukat vara förut.

Det visade sig att engelsmännen bodde granne med mig på andra sidan Fort Road i Harmony Hotel, så vi skulle säkert se varandra fler gånger. De var mycket sympatiska och hjärtliga. Utmärkande för dem var att den enda av dem som inte haft akuta höjdproblem i Ladakh med svindel, huvudvärk, illamående etc. var den lilla pratglada flickan, som fullkomligt behärskade hela familjen. Den vackra indiskan med det goda språket var från Goa men bosatt i Delhi.

När jag sedan före kvällens inbrott tog en tur upp till staden fick jag se ett bekant ansikte passera förbi, och han upptäckte även mig. Det var Eli, min vän från Alchi. Han skulle ha varit i Lamayuru nu, så jag frågade honom vad som hade hänt. Mycket hade hänt. Efter Rizong hade han fått avbryta sitt vandringsprogram på grund av problem med fötterna, och i Leh hade han sedan fått bud att en flicka ville träffa honom i Bombay. Så han måste avbryta sin vistelse i Ladakh för en flickas skull i det regniga Bombay. Inget Nubra för honom alltså. Jag kunde bara beklaga hans sorgliga öde.

(forts. i nästa nummer.)

Himalaya uppdaterat

1.

I Himalaya säger man, att "om människan skall ha en framtid alls måste hon förstå sig själv och sitt eget förflutna." Det är kanske därför jag ständigt återvänder till Himalaya: inför de högsta, renaste och vackraste bergen i världen står man naken, själsligt naken, och man nödgas konfrontera sin egen absoluta nakenhet och noggrant betänka sin situation. Därigenom tvingas man förstå sig själv bättre.

Människan är mycket mer än bara sitt historiska förflutna. Den huvudsakliga attraktionen hos Indien är för mig hennes själsliga djup och gedigenheten i hennes kultur. Den indiska civilisationen är troligen den äldsta i världen, den är omöjlig att datera, men hinduismen är definitivt världens äldsta levande religion, och hennes främsta avkomma är buddhismen. Men hinduismen föddes upp i Himalayas berg.

I djupet av det stora Himalaya ligger en dal som kallas "Gudarnas dal". Den ligger i hjärtat av det land som anses vara Vishnus eget land, men de geografiska orterna här är snarare uppkallade efter föregångarna till de välbekanta indiska gudarna Brahma, Vishnu och Shiva, nämligen Rudra, Karna, Indra och andra. Dessa dalar och underliga platser finns i Garwhal, västra delen av Uttaranchal, där Ganges rinner upp, och där man också finner de heliga vallfärdsorterna Gangotri, Kedarnath och Badrinath, som alla markerar olika källor till Ganges, Indiens heliga flod.

Men hur heliga dessa platser än är, så utgörs för många den huvudsakliga heliga attraktionen i Indien av Dharamsala i Himachal Pradesh på grund av Dalai Lamas närvaro där. Han representerar mycket mer än bara tibetansk buddhism då han där förestår en exilregering för det undertryckta Tibet och det förföljda tibetanska folket, som idag står inför vad judarna ställdes inför under det andra världskriget. Jämförelsen är inte långsökt, om det dock finns skillnader: judarna hade inget eget land när den nazistiska förföljelsen satte in, men tibetanerna hade ett eget land som aldrig hade tillhört någon annan, när kineserna ockuperade det genom militärt våld och tvingade många tibetaner till att välja mellan exil eller undergång. Många som valde att stanna kvar gick under i tortyrkamrar eller fångarbetsläger, minst 500,000, troligen många fler. Det hör inte kinesiska rutiner till att föra offerstatistik.

Genom denna mycket speciella situation för Dalai Lama och tibetanerna framstår han som världens ledande frihetskämpe tillsammans med den inspärrade Aung Sang Suu Kyi i Burma, speciellt som båda agerar strikt enligt icke-vålds-principen. Deras metod är vishet och tålmod mot den världsliga politikens grymhet och dårskap.

Man känner denna inspirerade frihetslängtan över hela Dharamsala uppblandad med bittra minnen och en smärtsam melankoli, men optimismen finns även där. Liksom naziterrorn blev till en drivande kraft för judarna med deras största dynamiska expansion sedan konung Davids och Jesus tider som resultat, så kommer den kommunistiska-ateistiska förföljelsen av buddhismen och den tibetanska nationen och kulturen att omvandlas till kanske den största dynamiska expansionen av tibetanism och buddhism i historien - för första gången håller buddhismen på att spridas över alla delar av världen.

En bit längre bort i Himachal finner man en annan sorts paradys, där man påträffar cannabis växande vilt omkring i hela naturen runt Manali, Kulludalen och Manikaran. De som finner det värt att njuta av livet genom droger kan här finna talrika hippieparadis i de östra delarna av Himachal.

Längre söderut ligger Simla, britternas sista sommarhuvudstad, som fortfarande vidmakthåller sin stil och är ett trevligt ställe att tillbringa några dagar vid. En annan sådan plats är Mussoorie ovanför Dehra Doon, en av de trevligaste hillstationerna, som fortfarande är nästan exakt som den var när britterna lämnade Indien. Längre ner ligger Rishikesh vid Ganges, en helt och hållet vegetarisk stad med många heliga män: man kan inte hitta en enda droppe alkohol eller någon bit kött att äta i hela staden. Jag har aldrig träffat någon som inte trivdes i Rishikesh.

Men låt oss röra oss upp längs Ganges mot dess källor och mot Gudarnas dal. Om man följer floden uppåt västerut kommer man till slut fram till Gangotri, kulttemplet vid den egentliga källan till den heliga floden. Men denna flod kontrolleras nu genom en mycket kontroversiell damm: flera städer och byar har dränkts, exempelvis Tehri, och folk har vägrat lämna sina familjehem sedan generationer tills de tvingats flytta till helt främmande platser. Om det här inträffar en jordbävning och dammen spricker kommer hela Rishikesh att spolras bort.

Då är den östra flodarmen mera intressant. Den heter Aliknanda, och uppåt längs den finner du ett rikare landskap med blomstrande byar och samhällen i mycket högre utsträckning än vid det egentliga Ganges. En annan flodarm leder upp till Gaurikund, varifrån man kan gå upp till templet vid Kedarnath på 3500 meters höjd, en annan av Ganges källor. Det ligger vid foten av vilda berg mitt i snön och är ett fantastiskt ställe.

Men om man fortsätter att följa Aliknanda motströms kommer man slutligen fram till Gudarnas dal, där den lilla staden Joshimath ligger i de kanske mest vilda och dramatiska omgivningar som världen känner. Det ligger precis mitt i det stora Himalaya, där floden spränger sig genom bergen i klyftor som man inte kan se botten på, medan bergen reser sig nästan vertikalt rakt upp mot skyn till 7000 meter och mera. Ett av bergen här är Nanda Devi, Indiens högsta berg, på 7800 meter. Det är en skarp topp med en puckel som en kamel, ett mycket spektakulärt berg och nästan omöjligt att bestiga. Man ser det bäst från Auli, en liten by ovanför Joshimath på 3000 meters höjd.

Det finns naturligtvis många ställen här runt omkring där man kan dra sig tillbaka och filosofera i lugn och ro, som Gandhi gjorde i Kausani, där han skrev sin självbiografi. Det finns ett ashram där i hans namn med ett museum, det är ett mycket fridfullt ställe idealiskt för reträtter, och man kan därifrån se hela Garwhals stora Himalaya med alla dess högsta toppar.

Längre ner och mera aktivt ligger Almora, den gamla huvudstaden för denna del av världen, med sanktuariet Kesaar Devi strax intill, ett annat hippieparadis; men för mig är Almora för modernt och hektiskt. Jag föredrar då den underbara oasen Naini Tal, en liten sommarstad byggd runt om en sjö, som var britternas första sommarhuvudstad på 1820-talet. Den tidens charm och stil är fortfarande kvar. Det är ett fantastiskt ställe med kristna kyrkor, hindutempel, moskéer och ett tibetanskt buddhistkloster som alla existerar tillsammans utan några som helst problem; men stadens centrum är ett imponerande cricketfält precis vid vattnet. Där pågår alltid matcher, och högtalare förkunnar för hela staden hur spelet går. Tillsammans med Dharamsala och Darjeeling är detta mitt favoritställe i Indien.

Darjeeling ligger öster om Nepal och är geografiskt egentligen en del av Sikkim. Britterna arrenderade Darjeeling från Sikkim på 1840-talet för att börja odla te där, och efter Indiens självständighet 1947 fortsatte Nehru arrendekontraktet med Sikkim och fördubblade till och med frivilligt avgiften. Inte förrän Indien formellt ockuperade Sikkim 1974 blev det onödigt att fortsätta betala hyran för Darjeeling till Sikkim.

Huvudanledningen till att Indira Gandhi beslöt att avsluta Sikkims självständighet var hennes farhåga att Kina annars skulle göra det. Inte förrän i år har Kina erkänt Sikkim vara en del av Indien, medan Indien samtidigt formellt har accepterat Tibet som en del av Kina. Man kan inte låta bli att dra sig till minnes försvarspakten 1939 mellan Nazi-Tyskland och Sovjetunionen innan de styckade upp Polen mellan sig.

2.

Mjukhet markerar Sikkims landskap och mentalitet. Det är ett mjukt och rikt grönskande land som helt domineras av det heliga majestätiska berget Kanjenjunga, som generöst sprider ut sina kullutgreningar i alla riktningar mot öster genom grandiosa gröna dalar och ett ytterst tilltalande landskap som inte kan liknas vid någonting annat. Denna geografiska harmoni markerar också folket, som kanske är det vänligaste i hela Indien. Det var ett oberoende konungadöme i många århundraden tills Indien beslöt att inkorporera det i den indiska unionen för att försäkra sig om att Kina inte skulle invadera det. Tidigare hade Sikkim bara haft problem med Nepal, som ganska regelbundet begått aggressioner mot Sikkim, och Sikkims huvudsakliga befolkning är idag nepaleser, medan det Sikkimesiska ursprungsfolket, Lepchafolket, mer och mer har dragit sig tillbaka till en ganska obskyr minoritet.

Geografiskt tillhör Darjeeling Sikkim om dock dess karaktär är helt annorlunda. Namnet 'Dorjeling' betyder 'åskans hemvist', och Darjeeling kan beskrivas som en av Indiens mest dramatiska platser inte bara för sitt ständigt omväxlande och överraskande väder - i Darjeeling lär man sig tala tyst om vädret, man kan ha strålade solsken i ena ögonblicket för att i det nästa bli insvept i dimma och plötsligt befinna sig mitt i störtskurar med åska och blixtrar. Huvudspråken är nepali, bengali och hindi, men det främsta språket är engelska. Mer än någon annan ort i Indien har Darjeeling behållit sin engelska prägel, och när Gandhi ville separera Indien från briter (och även orsaka separationen av Pakistan, Burma och Ceylon) var Darjeeling inte intresserat. Flera av de små delstaterna öster om Darjeeling delade denna oförmåga att låta sig imponeras av Gandhi, och några håller fortfarande på med att slåss för att bli av med hinduisk dominans. De nordöstra territorierna är de mest bekymmersamma i Indien efter Kashmir, och utlänningar får inre resa dit utan specialtillstånd. Folket är vanligen kristna och besläktade med de burmesiska folken.

Nepal, som frambringade det brittiska imperiets bästa soldater, de berömda Gurkha-soldaterna, och som alltid samarbetade väl med briter fastän de aldrig blev koloniserade, genomgick en väldigt traumatisk tragedi härom året, när tronarvingen sköt ihjäl hela sin familj utom sin farbror, som nu är kung. Bakom detta våldsamma familjegräl låg mycket mer än bara tronarvingens missnöje med att hans föräldrar inte ville låta honom få den flicka som han hade kär. Han gick på droger, främst kokain, som hans farbror hade lärt honom att använda, och den fruktansvärda familjetragedin bör ses som ett utslag av en drogpsykos hos arvingen, som avslutade massakern med att vända sitt skjutvapen mot sig själv. Sedan dess har läget i Nepal varit instabilt. Kungen, den tidigare farbrodern är konservativ och har föga till övers för sitt folk. I egenskap av ortodox hindu tycker han inte mycket om kristna och buddhister, och under hans regering har det knappast blivit bättre. Tvärtom har maoistgerillans inbördeskrig tilltagit, och det är inte säkert för någon att färdas på landets vägar. Överallt har polisen sina säkerhetskontroller som förorsakar mycket besvär och dröjsmål, trafiken fungerar inte nattetid på grund av utgångsförbudet, och till och med turister har blivit rånade av banditer.

Kina spelar tydligt någon roll i detta, då hon officiellt stöttar den nepalesiska centralregeringen och dess kungahus medan hon samtidigt förser Maoistgerillan med vapen. Detta har jag hört från flera olika källor. Kina förnekar det, men gerillans vapen är kinesiska. Kina hävdar att det är tibetaner som smugglar dem över gränsen, eller att det är indiska kommunister som gör det; men det enda tänkbara motivet bakom detta måste vara Kinas ambition att få större makt och inflytande i Nepal, som hon har över Burma, där militärdiktaturen håller landets ekonomi i ett stadigt grepp genom sitt drogmonopol främst på heroin. Det är bara den kinesiska regeringen som har erkänt den burmesiska militärdiktaturen som en regering, som den backar upp med vapen. Man kan märka hur den kinesiska kontrollen över Nepal tilltar: hon vill stoppa flyktingströmmen av tibetaner över Himalaya till Nepal, och Nepal har börjat skicka tillbaka tibetanska flyktingar till Kina i trots mot Förenta Nationernas internationella överenskommelse beträffande politiska flyktingar. Nepal sitter i kläm mellan giganterna Indien och Kina utan några andra angränsande länder än dessa hotfulla mammutstater.

Naturligtvis fruktar hon båda och har en svår diplomatisk balans att försöka hålla där det gäller att inte reta någon av dem. Men vad Nepal än gör för att behaga Indien retar det Kina och vice versa, så Nepal kan inte göra något för att förbättra relationerna med någon av dem utan att någon av hennes överväldigande grannar börjar komma med hotelser igen.

Å andra sidan har jag aldrig träffat någon resande i Burma som inte har prisat landet och dess folk. Grejen i att besöka Burma är att inte växla några pengar på flygplatsen utan att spara alla utgifter åt folket, så att militärregeringen inte får något. Det är lätt att resa på egen hand i Burma, människorna är mycket hjälpsamma och vill gärna tala engelska med dig, det är idealiskt för en studerande av buddhismen, en dyrkare av naturen och en älskare av idyller; och den militära diktaturen kommer naturligtvis att falla förr eller senare för att lämna plats åt den demokratiska oppositionen ledd av den högst beundransvärda nobelfredspristagaren Aung Sang Suu Kyi, som ägnat sitt liv uteslutande åt att tjäna och hjälpa sitt folk. Burma (Myanmar) är definitivt ett framtidsland.

Om det är problem i Nepal så är problemen inte mindre i Indien, vilket tydligt framgick när jag reste genom Bihar. Samma strejker som paralyserar trafiken i Nepal inträffar även i Indien. Jag fick vänta sju timmar i ett tåg för att en lokal politiker hade känt sig förolämpad och i vrede organiserat lokalpolisen till att stoppa alla tåg tills han erhållit en ursäkt; och när jag reste med buss låg det ett lik på vägen, som också fick polisen att stoppa all trafik på huvudvägen till de nordöstra territorierna under flera timmar. Bihar är den mest okänt kriminella delstaten i Indien, det är lågt utvecklat med hög analfabetism, det är svårt att finna någon som kan tala engelska, så för oss är det väl bäst att undvika området. Problemet är att det är Indiens hjärta, så det är svårt att undvika.

Huvudstaden Patna var en gång huvudstad i det indiska imperiet när det nådde sin största utsträckning långt in i Afghanistan under den buddhistiske konungen Ashoka, som hörde till generationen efter Alexander den Store. Staden kallades då Pataliputra och är ännu idag en respektingivande metropolis på 3,5 miljoner invånare; men ingenting återstår av den antika buddhistiska prakten - utom oasen Bodhgaya 10 mil söderut strax utanför Gaya.

Detta är en fascinerande mötespunkt för hela Asien - här finner man alla asiatiska nationaliteter med sina egna buddhistiska tempel från Ceylon till Japan inklusive alla länder där emellan. De två vackraste templen är de tibetanska, men också Thaitemplet och det bhutanesiska templet är slående arkitektoniska mästerverk. Hit anländer pilgrimer från hela världen och även från väst för att meditera, studera eller bara njuta av friden kring Mahabodhi-stupan, som byggdes före 700-talet vid det ställe där Buddha hade sin förklaring eller upplysning, buddhismens heligaste plats i världen. Det är omöjligt att här inte bli tagen och imponerad av den allmänna stämningen av hängivenhet, fromhet och respekt.

3.

Vad skall man då säga om Tibet och Kina? Låt mig anföra ett uttalande av en god vän till mig i Darjeeling:

"En annan självklarhet är fenomenet Kina och dess absurda politiska existens som en ensam extrem monsterstat i en för övrigt nästan helt demokratisk värld, men de ledande demokratiska ländernas politiker och affärsmän är så dumma att de backar upp och investerar i och kryper fjäskande för Kina i den befängda illusionen att de kan tjäna pengar på Kina, att Kina är världens främsta guldkalv att ösa snabba pengar ur, medan i själva verket hela det kinesiska samhället vacklar och dess ekonomi när som helst kan kollapsa. Dess valuta är övervärderad, de satsar tiotals miljarder i storhetsvansinniga miljöförärvningsprojekt i stället för att åtgärda landets brister, järnvägen till Tibet, dess största projekt någonsin, kan aldrig löna sig och är lika absurt som Nazi-Tysklands koncentrationslägersprojekt, och det näst största, den stora dammen för Yangtse, kan när som helst sprängas genom jordbävning så att alla städer längs floden spolats bort, medan tiotals miljoner vanliga kineser tvångsevakuerats för de maktthavandes fåfångas och omänsklighets skull. Tibet är det svåraste utslaget av Kinas vanvetthysteri. Kina gör allt för att utplåna det tibetanska folket och kulturen för att ersätta den med en kinesisk för att för alltid befästa Kinas herravälde över Tibet, medan det bara väcker accelererande protester över hela världen, som visar på Kinas katastrofala miljöförstörelse av Tibet. Kina vet att det

anstränger sig för att förstöra Tibet fullkomligt och gör det avsiktligt, bara för att den skurken Mao satte Kina på den kursen, denne Mao, som hela västvärlden hyllade och kröp för bara för att Amerika bar sig illa åt i Vietnam, medan alla villigt blundade för hur illa Maos Kina bar sig åt i Kina och mot sitt eget folk, vars offer uppskattas till mellan 150-200 miljoner. Kina öppnade till och med eld mot sitt eget folk på Himmelska Fridens Torg mitt i huvudstaden Peking den 4 juni 1989, aldrig har Kinas regerande partis grymhet och omänsklighet tydligare visat sitt rätta nakna ansikte av bara cynisk omänsklighet och fåfänga, och ändå fortsätter kineserna att hylla och dyrka Mao och följa sitt djuriska regeringsparti, som om de vägrade inse självklarheten i dess fullständigt oacceptabla kriminella existens."

Så problemet är inte Tibet. Problemet är Kina, som Tibet orättvist fått lida för.

Men det finns ett land till i Himalaya, som jag inte nämnt och ännu mindre besökt - Bhutan. I en vanlig indisk servering för enbart infödda mötte jag en ung ensam tysk flicka med glasögon som hade varit i Bhutan men inte som turist utan på en särskild inbjudan för en särskild uppgift, varför hon kom undan den besvärliga bestämmelsen för utlänningar att nödgas betala \$200 om dagen för att få vara där. Hon beskrev Bhutan som det sista Himalayaparisatet, fortfarande helt avskuret från världen och obesudlat av modernistisk nedsmutsning, masssturism och massimmigration liksom helt fritt från inbördeskrig och politiska kriser - monarkin innehar fortfarande all makten, och det är troligen bäst så. Det är bara att hoppas att landet skall få behålla sin intakta mödom och leva vidare enligt sin egen stil så länge som möjligt.

Så det finns fortfarande gömda och okända Shangri-Lan kvar i Himalaya om man dock måste leta efter dem och de blir allt svårare att finna. Men de kommer alltid att finnas där, de var alltid i grunden otillgängliga, då de alltid var reserverade för endast sådana som verkligen anstränger sig.

Den svenska hemvälkomsthälsningen

Den kom i ett kuvert
som alla andra refuseringar
men med en skillnad: manuset var inte där.
När jag då ringde upp dem med den frågan
varför refuseringen ej åtföljdes av refuserat manus
kom det okänsliga svaret:
"Vi kan inte återsända refuseringar -
det blir för dyrt."
"Vad gör ni med dem då i stället?"
"Vi förstör dem. Men det borde ni väl veta?"
Och hur skulle jag ha vetat det?
Om de har sådana rutiner måste de väl informera sina insändare därom
så att de får veta vilka risker de utsätter sig och sina manus för.
"Ni menar inte att ni bara bränner upp dem, mitt livs blod och tårar
koncentrerade i poesi och smäktande inlevelse
och utan vidare, så fort ni fattat det beslutet att ej publicera dem?"
"Det är rutin. Vi rör ej för det. Vi har tusentals insändare av manus årligen
och kan ej tillfredsställa alla. Men det borde ni ha vetat.
Andra bokförlag gör likadant."
"Men utan att ens informera?"
"Fick ni inget mottagningsbesked, som sade att vi höll oss ansvarsfria?"
"Nej. Jag lämnade in manuset personligen."
"Och sade ej mottagaren ett ord om detta?"
"Nej."
"Då är vi ledsna. Vi beklagar uppriktigt, men gjort är gjort. Adjö."
Och mänskan lade på sin oförsämda lur.

Jag fick ej tillfälle att uttala för henne att förlagen i så fall
gjort sig förlustiga av all trovärdighet och gjort sig skyldiga till systematisk vandalism.
Hur kan väl en författare då nånsin mer förtro sig åt och lita på ett bokförlag?
Det måste ju då kännas för författaren som att han sänt sitt barn i döden.

Det är sedan ungefär två år tillbaka som bokförlagen börjat förstöra refuserade manuskript i stället för att återbörda dem till upphovsmannen.

Ni besöker väl vår hemsida? -

<<http://hem.fyristorg.com/aurelio/>>

Där finns alla de verk av oss utlagda som de svenska bokförlagen vägrat publicera under de senaste 34 åren.

Göteborg den 4 december 2003

med hjärtligaste önskningar om en God Jul och ett Gott Nytt År till alla läsare

från hela redaktionen med alla dess medarbetare i alla sina olika länder.